

la primera part d'*oleander* s'atribueix a una influència de *olea* (gr. *ἐλαία*) 'olivera', o de *oleaster*, per haver-se considerat una planta de la mateixa família; vid. Skeat, s. v. Derivat: *oleandrina*.

Olear, *oleat*, *olècranon*, *oleic*, *oleifer*, *oleïna*, V. *oli* (OLIVA) *Olendra*, V. *orenet* *Olent*, V. *olar* *Oleo-*, *oleografia*, *oleogràfic*, *oleòmetre*, V. *oli* (OLIVA)

Olesana 'varietat d'olivera' (DFA.), molt conreada als voltants d'Olesa (BDC x, 168); d'on el seu nom.

Olfacció, *olfacte*, *olfactiu*, *olfactori*, V. *olor* *Oli*, *oliada*, *oliaigua*, *oliaire*, *oliament*, *olianes*, *oliar*, *oliarda*, *oliassa*, V. *oli* (OLIVA)

OLIBA, 'ocell de presa nocturn de la família de les estrígides',¹ mot peculiar al domini català, del germànic *ūwwīla id., del qual derivem també al. *Eule*, angl. *owl*.² □ 1.ª doc.: c. 1390, ACanals.

Apareix en el *Tractat de Confessió* (anterior a 1395) d'aquest autor: «Mas ara, lassa, són cativa, desheretada --- *òliba* orbe e cega, foragitada de pau e de treva» (E. Casanova, *Cuad. de Filol.*, Univ. de Val. II.2, 38); també en StVicentF: «Aquest món és dit 'nit', e l'altra vida 'dia clar'; ara nosaltres som axí com muçols o rates penades o *òlibes*: tanta és la claritat altra» (*Quar.*, 325.77). Són els únics exemples que tenim dels escriptors medievals. D'altra banda, està ben documentat en els textos lexicogràfics: 1472, JEsteve: «Lo mussol o la *òliba*: Noctua» (k-6-v);³ 1507, Busa-Nebr.; 1575, *TbPu.*: «*Òliba* o *olibaça*: noctua» (p. 45), on OPou, molt probablement, donava *olibaça* com a forma o forma variant de la seva terra gironina (veg. infra); *DTo*. 1647 (s. v. *mussol*); Lacav. 1696; Belv. 1805, Lab. 1840; igualment en els mallorquins *DFig.* (1840) i *DAmen.* i en el menorquí FebrCard. (començ S. XIX). El valencià CRos (1764) el grafia amb *v* (*òliva* «lechua, espècie de buho», p. 171), i amb aquesta grafia el va reproduir Sanelo (p. 173a), escrivint alhora amb *v* l'altra variant valenciana (*ovila*); Escrig (1851) també escríu les dues variants amb *v*, però vacil·lant en l'accentuació.⁴ Però, d'això no s'ha de deduir que el mot es pronuncï amb *v* labiodental a València: tots aquests lexicògrafs solien pendre com a base la pronúncia de la capital, que, com és ben sabut, és apitxada i que no distingeix entre *b* i *v*, com es fa en gran part del País Valencià. Segons el testimoni del S. Giner i March el mot es pronuncia amb *b* a les terres del sud del Xúquer, on es fa la distinció entre els dos sons (*EntreDL* III, 35, i n. 42); comp. a més la grafia dels citats autors valencians (ACanals, StVicentF, JEsteve), tots ells unànimament amb *b*. El mot també es pronuncia amb *b* a les Balears on es distingeixen *b* i *v*.

Òliba és mot comú a totes les regions del domini català (Sallent, BDC x, 82b; *AlcM*, s. v., vegeu-hi la distribució fonètica), llevat potser de la Catalunya francesa.⁵ En algunes parts del Principat, però, s'usen altres denominacions per a designar aquest ocell: *xibeca* o *sibeca*, *meuca*, *xupa*, *xuca-oli* o *xuca*, noms

aquests darrers originats per la creença molt estesa que aquest ocell xucla l'oli de les llànties de les esglésies (cf. el llenguadocià i provençal, *beu-l'òli*, segons Mistral, *biou-l'òli*, Sauvages, Mâzuc).⁶ És molt possible que en algunes parts *òliba* convisqui amb aquestes formes o bé designi una altra espècie semblant. En tot cas, *òliba* està ben arrelat en la llengua en general en alguns sentits translaticis i en algunes frases fetes: «sol com una *òliba*», es diu, segons reporta Lab. 1840, «del que no té parents ni companys», o hom diu *òliba* de «(home) trist, solitari, misantrop» (*DAG.*), *matiner com una òliba* es diu a les Borges del qui es retira tard (BDC x, 82b), *anar de nits com les òlibes* 'sortir de nits, trescar a les fosques', *semblar l'òliba de Pasca*¹⁵ 'estar tot distret, semblar beneïtor', *no tenir un doblar per fer cantar una òliba* etc.; i *AlcM* ens dóna, a més, aquest refrany d'Alcoi: «uns fan l'*òbila* i altres es beuen l'oli».

L'esmentada variant *òbila* té gran extensió en el País Valencià: com hem dit ja apareix en el diccionari de M. J. Sanelo, que era de Xàtiva, i efectivament, Mn. A. M. Alcover en el seu estudi dialectal de 1908 inclou *òbiles* com a forma de Xàtiva (*B DLC* IV, 303); Escrig, que era de Lliria, fa palès que considerava *òbila* com a més usual i normal en fer-li remissió de l'article *òliba*. De semblant manera, MGadea, que era de la comarca d'Alcoi, en una nota, que va posar en la seva obra, *Terra del Xè* (Apendix, p. 156, n. 160), considerava *òbila* com a tan general i normal que qualificava *òliba* d'un vulgarisme de l'Horta i de la ciutat de València. L'escriptor Daniel Martínez Ferrando (1887-1953), nat a la capital, usava *òbila* (-v-) en les seves obres (*B DLC* VI, 226). JCoromines en el seu esmentat estudi reporta, a base de dades proporcionades pels senyors Giner i March (de València) i Porcar (de Castelló), que *òbila* s'usa en tot el País, des de Teulada, en el partit de Dénia, passant per Alcoi, Xàtiva, Albaïda i Carlet, fins a Canet lo Roig, en ple Maestrat. En realitat, aquesta variant no es limita allà: *AlcM* la dóna en el territori més al nord, Calaceit i Fraga, i a més en localitats tan disperses com Eivissa i Alguer (*òbilo*). Notem, altrament, la presència encara d'una altra variant que JCoromines té recollida, a algunes localitats al sud de Lleida, en les següents formes: *òlbje* (Aspa), *òbbja* (Granyena de les Garrigues), *òlbia* (Aitona), explicables per la fonètica local.⁷

Quina de les dues formes, *òliba* i *òbila*, era més antiga?, o bé, en quina d'elles s'havia produït la metàtesi en un principi? Ara bé, la documentació antiga, sempre a base d'*òliba*, i l'extensió geogràfica preponderant d'aquesta, provarien que *òliba* fos la forma originària i *òbila* una forma secundària treta d'ella. D'altra banda, però, la comparació d'*òbila* a Alguer i la seva presència gairebé general al País Valencià, regió en alguns sentits més conservadora que enlloc lingüísticament, suggereixen que aquesta forma, si bé no documentada abans del Diccionari de Sanelo, era també ben antiga. En realitat, una consideració lingüística ben important l'afavoreix com a forma originària. Notem amb aquest motiu que una metàtesi entre *b* i *l*, separades per una